

No: 2070

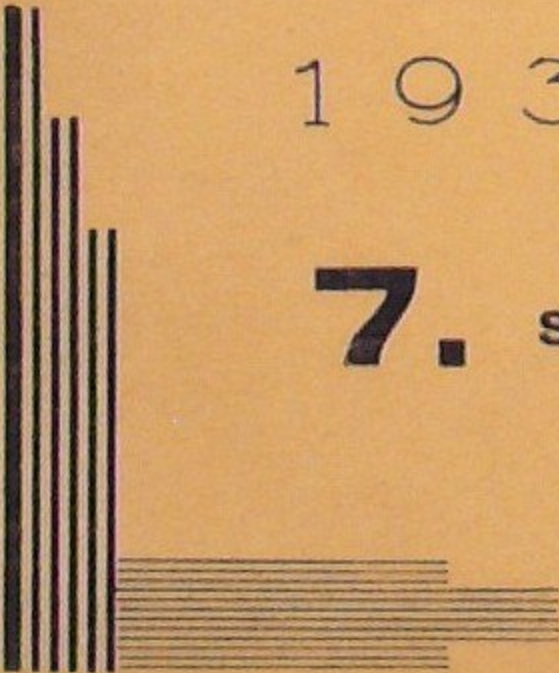
A D A N A

HALKEVİ TARAFINDAN ÇIKARILIR
AYLIK KÜLTÜR DERGİSİ

G
Ö
R
Ü
Ş
L
E
R
İKİNCİKÂNUN R

1 9 3 8

7. SAYI

İçindekiler

Adananın Kurtuluşu	Ahmet Remzi Yüreğir .
Kurtuluşun Destanı (Şiir)	Taha Toros
Demirden Kömürden Anlar mısın?	Naci Akverdi
BUGÜN (Şiir)	Aziz Altınok
Türk Amazonu	Muzaffer Ramazan oğlu
Yaş Saklamağa Dair	M. Naci Ecer
Dursun (Şiir)	Ziya İlhan
Adabı Muaşeretle Enternasyonalleşme	Nihad Tangüner
GÖNÜL, UYU (Şiir)	M. Göker, M. Deniz
Şehit babasına, Soslere (Şiir)	F. Davran, A. Selcik .
ŞEMSIYE (Küçük Hikâye)	Hamza Humo
Sırdaşların Türküsü	Necati Ersoy
Adana Şairleri	Taha Toros
Yeni Yıla Mısralar	ASYA
Halkevinde bir ay	

ADANANIN

İŞGALİ

21 Birincikânun 334 - 918

KURTULUŞU

5 Kânunsani 338 - 922

Ahmet Remzi Yüreğir

Şuursuzca ve hesapsız olarak girmiş olduğumuz genel savaş sona ermiş; milyonlarca Türkün hayatı bahasına mal olmuştu.

Bütün bu fedakârlık ve kahramanlıklarımıza mukabil kazandığımız; bir çok yurt parçasının elimizden çıkması olmuş ve bu da kâfi değilmiş gibi bütün Türklük âleminin ortadan kaldırılmasına da karar verilmişti. İşte bundan ötürü idi ki, acun üstünde hiç kimseye lâıyk görülmiyecek muameleler Türklüğe tatbik edilmeğe başlanmıştı.

Meşhur Vilson prensiplerine göre sulh yapıp bütün dünya üstündeki milletlerin refaha kavuşacağı vaatleri de pek çok geçmeden suya düşmüştü. Çünkü galip devletlerin, hiç bir şeyi gözleri görmiyor, bir türlü hırsları dinmiyordu. İşte Adanamız da bu haksızlığa kurban gidiyordu. O zaman Ermeni Yurdu manâsı verilerek " Kilikya ,, adı takılan Adana ve etrafının da itilâf devletlerinin emniyetinin (!) temini maksat ve bahanesiyle, işgaline teşebbüs edilmiş ve bu da İstanbulda bulunan o günkü hükûmet heyulâsına kabul ettirilmişti.

Kilikyanın işgal tarihi çok yakın bir güne atıldığı için Suriyede ve şarkta bulunan ordularımız yıldırım süratiyle Adanadan geçerek Torosları aşmağa uğraşıyorlardı.

Son olarak Nihad Paşa ordusu da çekildikten sonra Adanada 12 inci Kolordu karargâhı ile az miktarda askerimiz

kalmıştı - o zaman bu Kolordu Kumandanı Orgeneral Fahrettin Altay idi — .

Yapılan işgal protokoluna nazaran 16 Birinci Kânun 334-918 - de Adana itilâf devletleri tarafından işgal edilecekti.

15 Birinci Kânun sabah erkenden kolordu karargâhından hazin bir marş çalan bandomuzun sesini duymuştuk. Bu bando; Adanada son kalan Türk askerini alarak istasyona doğru götürüyordu. Artık Adana yiğit mehmetciklerin gölgesinden mahrum ve onlardan öksüz kalıyordu.

16 Birinci Kânun girmişti. Fakat itilâf kuvvetlerinden hiç bir ferd görülüyordu. 21 Birinci Kânuna kadar bu vaziyet devam etti. Yani, Adana 5, 6 gün kadar askersiz ve kendi halinde kalmıştı. Eu gelmeyişiñ sebebi sordudan şöylece anlaşılmıştır: Güya Türk askerinin halâ buralarda bulunacağından ve bir sui kasta uğramak korkusundan ileri gelmiş.

Nihayet 21 Birincikânun akşama doğru kolonel "Romyo., kumandasında olarak Ermeni gönüllü askerleri Adanaya geldiler ve askerî mevkileri işgal ettiler. "Romyo., da karargâhını o zaman Alman mektebi olan ve şimdi İkinci Ortaokul bulunan Eski İstasyon yanındaki binada kurmuştu. Fransız kisvesine sokularak Adanaya girdirilen bizim nankör Ermenilerin durumu hatıra hayale gelmiyecek kadar fena idi ve bu hal ilk hamlede Türkler için tatbik edilecek muameleyi apaçık göstermişti. Ve pek çok geçmeden de başlıyan mezalim ve vahşet maatteessüf tarihe; bu işin mesulleri için hiç te iyi bir not verecek şekilde kaydedilmiyecektir.

Öldü zan ve farzedilen Türk; Nihayet bağrından bir Mustafa Kemal — Atatürk — çıkardı. Bu kurtarıcının emri altına giren Yurd çocukları kahramanca döğüştü, didiştı ve nihayet koca bir düveli muazzamaya Adanamızı geri vermek için kadsız, şartsız sulh istetti, Ankaraya gelen B. "Franklen Buyyon ., ile o zamanki Hariciye Vekilimiz Yusuf Kemal arasında 20 Birinci Teşrin 921 tarihinde Ankara itilâfnamesi imza edildi. Bu itilâfnameye göre 5 Kânunusani 338 — 922 — tarihinde Adana ve havalisi tamamen bize teslim edilecekti. Artık bugün yaklaşıyordu. Bir zamanlar erişilmez kahramanlar gibi Adanaya girerek beşeriyet ve medeniyetin hiç bir suretle kabul edemiyeceği zulüm ve vahşetleri işlemiş Ermenilerle bunların benzerleri

artık güzel Adanayı boşaltmakta yarış ediyorlar; trenler, vapurlar hiç durmadan bu günahkârları taşıyorlardı. Yine yapılan bir protokola göre 1 İlkânun 337 — 921 — tarihinde Bozantıdaki Adana valisi ve memur başları Adanaya girerek hükûmet işlerini teslim alacak ve güzel bayrağımızı hükûmet konağı üzerine çekecekti. O gün de gelmiş ve hükûmeti teslim almışlık. Nihayet 4 Kânunusani 338-922 gece yarısı da hulûl etmiş ve en son Fransız neferi karadan ve denizden olmak üzere güzel yurdumuzu tamamen terkedip gitmişti.

İşte bizler bu son gidiş saatini yani 5 Kânunusani tarihine basarken yurdun kat'i ve nihaî kurtuluşunu minarelerden ezan, selâtüselâm okuyarak takdis ve fabrika düdükları çalarak tebci ve tebşir etmiştik. 5 Kânunusani 338—922— gündüz de meşhur tarihî bayrağımızı saat kulesi ile ulu cami minaresi arasına çekerek bu büyük günü kutlulamıştık.

Adana : Yeni Adana Gazetesi Sahibi

AHMET REMZİ YÜREĞİR

DÜĞÜM

HAMİT SALİH ASYALININ ŞİİR KİTABI

Kurtuluşun Destanı

Bir bahar diyarı ki efsaneler yaratmış,
Bir hayat kaynağı ki insana hayat katmış !
Güneş, toprak ve suyun birleştiği bu yuva,
Baştan başa bir tarih ülkesi Çukurova..
Öyle uzun tarih ki yazılıyor, bitmiyor..
Her okuyanın ömrü bitirmeğe yetmiyor,
Hangi kitab sığdırır Türkün masallarını ?
Hangi toprak soğutur güneş öpen bağrını !
Hergün yeni bir tarih yaratırken yarına,
Dünya bile dar gelir Türkün masallarına !
— Her gününü bir tarih kucaklıyor Atanın —
Her semtine bin destan yazılıyor vatanın..

Bu ülke dün yarattı kanımızdan bir destan
Bunu okur her geçen kızıl topraklarından !
Üstünden yıllar değil asırlar geçse bile
Bu ovalar, bu dağlar bir gün gelecek dile..
Kıştan doğmasa bile; "Bahar", denilen yavru,
Kurusa ceylanların dağlarda içtiği su
Bu diyar her geçene bir mazi anlatacak.
Bir harika yarattı, bir daha yaratacak..
Bağrında yeşil ova, üstünde şirin bahar,
Yüksek tepelerinde şaha kalkan rüzgârlar

Haykırarak her zaman bu yurdun zaferini..
Sabanların başında döküyorken terini
Kanı akan toprağa kapatacak yasını..
Tunç renkli kahramanlar anacak atasını!
Başına gölge yapıp kartal kanatlarını !
Hasretle koşturacak yiğitler atlarını..
Yurdunun sularını, çimenini, bağını,
Başı Tanrıya varan karlı Toros dağını
Yüreğiyle süzecek bağrına basar gibi;
— Burda yapılan cengi içten hatırlar gibi. —

Bir masal anlatırken her ana evlâdına
Bugünü getirecek heyecanla yadına..
Anlatacak bu yurda hınçla saldıranları,
Anlatacak yurd için akıtılan kanları..
Ölümü kucaklayıp yere çarpan kahraman
Yavrunun kafasında yaratırken bir iman
Anlıyacak bu yurdun neye mal olduğunu
"Güneş", i söndürmenin bir hayal olduğunu!

TAHA TOROS

Sevgilim ve Kuşlar..

Yeşil pencereni artık açsana,
Silkindi uykudan renkli yokuşlar..
Altın gagaların içinde sana,
Sevgilim, sabahı getirdi kuşlar..

Renklerden bir yudum içtim günahla;
Gözlerimde şebnem, içimde ahla..
Arzuyu bir ışık gibi sabahla,
Sevgilim, odana getirdi kuşlar..

Salâhaddin Edib Dursak

Demirden Kömürden Anlar mısın ? O Halde Nalbantsın !

Yazan : NACI AKVERDİ

30 Haziran 1920 . . Ziya Akverdi ,Kemal Akverdi, merhum Abdüsselâm ve ben, Karaisalıdaki "Kilikya kuvayı milliye cephesi umum kumandanlığı,, nın daveti ile ve kuvayı milliyede vazife almak üzere Adanadan firar ediyoruz.

Rehberimiz Doktor Bahridir. Bir gün önceden kararlaştırdığımız veçhile şimdiki Debboy civarında buluşacağız ve oradan binek arabasile Hadırlı istikametine doğru ilerliyeceğiz. Yolda Fransız ve Ermeni jandarmalarının bizden şüphelenmeleri için de, her günkü yazlık şehir kıyafetile ve yanımıza, göze çarpacak şekilde bavul vesaire almamak şartile yola çıkacağız.

Dördümüz ertesi gün, öğle sonu, arkadaşımız Vehbi Necibin o civardaki inekhanesinde buluştuk. Yanlarımızda küçük birer paket halinde çamaşırlarımız vardı. Rehberimiz Doktor Bahri, biraz sonra araba ile geldi ve hep beraber yola revan olduk. "Mıdık,, a kadar yolda tehlike varmış. Fakat biz bundan uzak kaldık, Mıdıktan sonra artık kuvayı milliye ülkesine girmiş bulunuyorduk. Bizi Kuvayı milliye efradından bir kaç atlı karşıladı ve muhafaza altında evvelâ Hadırlıya, daha sonra da Yolgeçene kadar götürdü. Doktor Bahri, Hadırlıdan tekrar şehre dönmüştü.

Geceyi Yolgeçende geçirdik. Oradakilerle Kuvayimilliyeye ve harekât hakkında geç vakta kadar hesbihal ettik. Maneviyatımız üzerinde mühim tahavvüller oldu. Gece, bir aralık, "Şakirpaşa cephesi kumandanı,, ünvanını ve Barbaros Hayrettin adını taşıyan sarı pala bıyıklı bir zat geldi ve Fransızları buralardan nasıl kovalayıp şehre tıktığını, allandıra ballandıra anlat-

mağa başladı. Bu esnada millî kuvvetlerin mikdarı hakkında bir rakam öğrenmek merakından kendimi alamıyordum, sordum:

— Kumandan Bey, buralardaki kuvvetlerinizin mikdarı hakkında birşey öğrenebilir miyiz acaba ?

Muhatabım, esrarengiz bir tavırla ve çok manidar bir bakışla etrafı ve bizi süzdükten sonra

— Akadaşlar, diye cevap verdi, bir tüfek patladı mı her çalının arkasından bir müfreze çete meydana çıkar. Bizim kuvvetlerimizi rakamla ifade mümkün değildir.

İçimizde tatlı bir ürperme ve heyecan hasıl eden bu ve buna benzer izahatla hudutsuz bir ümitte o gece ancak bir iki saatlik uykudan sonra sabahleyin yolumuza devam ettik ve öğleye yakın, Kuvayı milliye cephe karargâhı olan "Karahana,, a ulaştık.

Karargâh, bir köy damı idi. Köyün methalinden itibaren görülebilecek şekilde bir Türk bayrağı, uzun bir sırıgın başında dalgalanıyordu. Biz, aylardan ve aylardanberi hasretini çektiğimiz bu kutsal bayrağı görür görmez, beygirlerimizden indik ve toprağa kapanarak birer avuç toprak aldık ve öptük. Artık hürriyetimize, istiklâlimize ve milli benliğimize kavuşmuş-tuk. Esaret, iltirap ve fecaat havası esen yerler arkamızda kalmıştı. Atılacağımız mücadele ile bu arkada kalan esir ve muztarip yurdumuzu da kurtarmak vazifesi üzerimizde idi.

Az sonra cephe karargâhının önündeydik. Bizi karşılayanlar arasında acaip kıyafetlere girmiş bazı tanıdıklar da vardı. Mamafi bizim bu tuhaf telâkki ettiğimiz kıyafetler arasında kendi şehirli kıyafetimiz, muhakkak ki, çok bariz istihfaf uyarıyordu. Bunun farkında idik. Vakıa biz yazlık iskarpinle, ütülü hafif pantolonla, kıravatla; çok cetin şeraiti ihtiva ettiğini pekâlâ bildiğimiz millî mücadele yoluna çıkılmıyacağını takdir ediyorduk, lâkin düşman işgali altında bulunan bir şehirden çıkarken günlük kıyafetimizi değiştirmenin de tehlikesini aynı suretle takdir ettiğimiz içindir ki, şimdi bu garip vaziyette kalmayı ehvenişer bulmuştuk.

Bizi karşılayanlar arasında bulunan Yolgeçenli Hacı Hilmi, bizi, ayağımızın tozu ile, kumandan "Kara zabıt,, in huzuruna çıkardı. Kara zabıt adını taşıyan bu zat, bende, zihniyeti çok basit olduğu tesirini bırakan esmer, kırklık, kirli entârili, uzamış

tıraşlı, başı kalpaklı ulu orta konuşan bir vatandaştı.. Bizleri ilkin iyi karşıladı. Hoş beşten, Adana ahvalinden falan biraz konuştuktan sonra bize temiz bir diskur geçmeğe lüzum görmüş olacak ki söze

— “Tam zamanımda geldiniz, diye başladı, vatan ve millet sizden hizmet bekliyor. Fakat böyle çıtkırdım kıyafetle bu iş sökmez. Derhal bu elbiselerinizi değiştirin. Saçınızı sakalınızı uzatın, tam halk adamı olmanın yolunu tutun. Düşman, millî kuvvetlerimiz karşısında tutunamıyarak son melcei olacağını sandığı Adanaya kapanmıştır. Onun mülevves vücudunu oradan da yok edeceğiz. Millet tepeden tırnağa silâhlanmıştır. v. s...”

Kara zabitin diskurunu büyük bir tevekkülle dinliyorduk. Bir ara, bizim, ayrı ayrı hüviyet ve askerlik sınıf ve rütbelerimizi öğrenmek istedi. Kemal Akverdinin makineli tüfek mülâzimi, merhum Abdüsselâmın suvari mülâzimi ve benim de piyade mülâzimi olduğumuzu öğrendikten sonra sıra Ziya Akverdiye gelmişti.

Ziya Akverdi

— Askerlik yapmadım. Almanyada makine mühendisliği tahsili yaptım.

deyince, Kara zabit bundan vazih bir şey anlamadığını gösterir şekilde sordu :

— Makine mühendisi... Makine mühendisi... Yani sen di-kiş makinesinden falan anlarsın öyle ise..

Ziya Akverdi cevap verdi :

— Şey... evet, ondan da anlarım. Fakat daha ziyad motor-dan, buhar kazanından ve bunlara benzer teknik işlerden anlarım.

Kara Zabit sinirlendi :

— Şimdi, dedi, sen kazanı tekneyi bırak ta bana cevap ver bakayım. Mademki askerlik etmemişsin, bari sen demirden, kömürden anlar mısın onu söyle bana..

Ve.. oturduğu minderde dikilerek ve yumruklarını dizle-rine sımsıkı yapıştırarak Ziya Akverdiye doğru eğildi, cevap bekledi. Ziya, bu vaziyetten ürkmüştü :

— Evet Kumandan Beyefendi, diye cevap verdi, demir işlerine aklım erer...

Kara zabit, geniş bir nefes almıştı.. Yerine oturdu ve kararını bize tebliğ etti :

— [Kemal, Abdüsselâmı ve beni göstererek] bunlar şimi Karaisalıya gitsinler. Orada umum kumandan Sinan Paşayı görsünler. O, kendilerine münasip vazife verecektir. Zaten onlara burada, benim cephemde lüzum da yok ! Fakat [Ziya Akverdiye dönerek] sen bana lâzımsın. Seni Karaisalıya göndermem. mademki demir işlerinden anlarımışsın; burada cephemin hayvan-ları aylardanberi nal yüzü görmedi. Nalları tamamen eskidi. Mıntıkamdan toplatacağın demirlerle burada nal döversin ve beygirleri nallarsın! Sana istediğin kadar kömür de tedarik ederim ve yanına çirak felân da veririm!

Kara zabitin emri, pek keskin görünüyordu. Bizim Ziya-da şafak attı. Filhakika ömründe; değil beygir nallamak, hattâ doğru dürüst ata binmesini bile pek beceremiyen ve Almanyada makine tahsil etmiş olan bu adamı nalbant olarak kullanmağa kalkışmak, şüphesiz ki, pek manalı bir hareket değildi. Kara zabitin bu katî gibi görünen kararına karşı bizim müdahalemizde fayda vardı. Artık, her birimiz, yekdiğerimizi teyid eder mahi-yette makine mühendisliği ile nalbandlık arasındaki farkı izaha çalıştık ve bu arkadaşlardan millî işlerin başka sahalarında nalbantlığa nazaran daha verimli istifade mümkün olduğundan ve esasen kendileri Karaisalıca davet edildiği için, ilk önce oraya gidip arzı hizmet etmenin muvaffık olacağından... Felân uzun uzadıya bahsederek cephe kumandanı Kara zabiti yola getirebildik.

Bir iki saat sonra, dört arkadaş, üzüm yüklü beygirler üzerinde, kuvayı millîye nalbant namzedi mühendis Ziya Akverdiye takılıp gülüşerek Karaisalı yolunda millî vazife almak üzere ilerliyorduk..

NACI AKVERDİ

BUGÜN

(5 İkincikânun Adananın
kurtuluşu münasebetile)

Adana.. o ne ahenk, o ne güzel bir şehir!
Ortasından geçiyor Seyhan adlı bir nehir;
Her tarafı yemyeşil, her günü bir bahardır..
Bütün Adanalılar ona candan bir yardır..
Bağrında büyütüyor bilseniz kaç bin kişi,
Hakkıdır düşmanların ona hep göz dikişi.
Ona sahip olanlar acuna sahip olur,
Pamuk tarlalarında boyumuz gaib olur.

Bir zamanlar Adana sahne oldu düşmana,
Herkes bıraktı gitti bu yurdu yanyana.
Ağlıyarak bıraktık bu yurdu düşmanlara,
Esir olamazdık biz hiç bir zaman onlara..
Bunu bilen yalnız biz ve yalnız biz Türkleriz;
Esir olmamak için deniz gibi kükreriz.
Yüce Türk tarihinde bizim gayemiz yaman..
O da boyun eğmemek kimseye, hiçbir zaman.

Kahraman Adanalı tatmamıştı bu tadı,
Taşıyamazdı esir denilen mel'un adı.
Kendi esir olmazdı, yurdu hiç olamazdı..
Onu kurtarmak için canını verse azdı.
Döğü, tü hem de nasıl... kinli bir heyecanla..
Boğuverdi düşmanı bağrında coşan kanla.
Yurddaşlar koşuştular orduya yana yana,
Bugündü, evet, bugün kurtuldu şen Adana.

AZİZ ALTINOK

Türk Amazonu

Yazan : Muzaffer Ramazanoğlu

Adananın kurtuluş gününde, herbiri bir destan yaratarak bugünü hazırlayan kahramanlardan bahsetmek isterdim. Fakat bunların adlarını bir makalenin dar çerçevesi içine sığdırmak müşkilâtı karşısında, ben, sadece her Türkün göğsünü kabartacak bir vakayı anlatmakla iktifa edeceğim.

Adananın hemen her cephesinde daima hezimete uğrıyarak kaçan Fransız kuvvetlerinin tevali eden mağlubiyetlerini telâfi etmek için Jeneral Gubonun kumandası altında Adanaya bir fırka gönderilmişti (Beşinci fırka). Bu fırkanın Adanaya girdiği günlerde Fransız askerî hapisanesinde esir bulunuyordum. Hapisanedeki askerlerin büyük bir kısmı Tunus ve Ceza-yirli idi. Bunlar hernedense bana karşı fazla bir sevgi gösterirlerdi. Hapisaneye düşen hemşerilerini mutlaka bana getirirler ve benimle dost etmeğe çalışırlardı. Günün birinde Mehmet Ali Onbaşı namında bir genci getirdiler. Mehmet Ali Onbaşı gayet fasih Türkçe konuşuyordu. Kendisini Jeneral Gubonun tercümanı olarak takdim etti ve ufak bir kabahati yüzünden sekiz on günlük mahkûmiyetini bizim bulduğumuz hapisanede geçireceğini söyledi.

Bu Arap çocuğuna evvelâ Gâvurdağlarını nasıl aştıklarını sordum. Hiçbir kuvvetle karşılaşmadıklarını, yalnız Mıgırdan geçerken biri tarafından atılan kurşunlarla dört askerin vurulduğunu söyledi. Tercümanın büyük bir lâkaydi ile verdiği cevap bende pek alâka uyandırmıştı. Vaka hakkında tafsilât vermesini onbaşidan rica ettim. Mehmet Ali, bir tek Türk kahramanı ile Fransız Kolonu arasında geçen hâdiseyi şöyle anlattı:

« Gâvurdağlarına gelmeden evel fırkamız ikiye ayrıldı.

Fırka kumandanı Jeneral Gubo, ikiye ayrılan kuvvetten birini ele alarak önden gitti ve bize Toprakkalede randevu verdi. Geride bıraktığı kuvvetin kumandasını da Tunuslu bir binbaşıya (ismini söylemişti, unuttum.) teslim etti. Jeneral beni yanından ayırmazken bu defa benim de geride kalmamı istedi. Jeneralin verdiği emir dahilinde biz de yolumuza devam ettik. Mıgır dağlarına gelince kuvvetlerimiz serbest yürüyüşte iken birdenbire atılan silâhla içimizden biri vuruldu.

Silâhı atan kimsenin nerede olduğunu kestiremediğimizden o anda mukabele edemedik. Fakat kendimizi gizleyinciye kadar biribiri arkasına üç kişi daha vuruldu.

Kumandan derhal bu adamın tutulmasını emretti ve her tarafa asker gönderildi. Aradan epey bir zaman geçtikten sonra elinde Alman mavzeri bulunan genç ve güzel bir Türk kıızı getirildi. Kumandan bu Türk kızına dağlarda ne aradığını ve silâhı atanın kim olduğunu sordu. Adının Fatma olduğunu söyleyen bu kız, [ben bir Türk kadınıyım. İrzim, memleketim ve milletim için çetelik yapıyorum. Kocam ve bütün bu dağlarda oturanların hepsi de çetedir] dedi. Bu sözler kumandanın bilhassa hoşuna gitti. Hattâ bir aralık bana: [Şu Fransız zabıtları olmasaydı bu kadını serbest bırakırdım.] dedi; aynı zamanda kadına, kendisinin teslim edileceği Jeneral Gubonnn çok sert bir asker olduğunu, eğer onunla da aynı şekilde konuşursa derhal öldürülebileceğini, bunun için kendisiyle çok sakın konuşulması lâzımgeldiğini anlatmamı söyledikten sonra bana da icabeden emirleri verdi. Yolda Fatmaya bir sürü nasihatlar ettim.

Hattâ icabederse yaptıklarını inkâr etmesini işaret ettim. Fakat ben ağzımı açtıkça ondan: [Haydi bire ulan.. Bana sen mi akıl vereceksin?] diye tekdirlere işittim.

Kadın, Toprakkalede Jeneral Gubonun suallerine de aynı sertlikle cevap verdi. Hattâ Gubo [seni bir daha eline silâh almamak şartıyla serbest bırakırsam ne yaparsın?] diye sorunca o: [fırsat bulursam elime geçen silâhla ilk defa seni öldürürüm.] dedi. Bu cevap karşısında jeneral hiddetle [öyle ise ben seni daha evvel öldüreyim] diye bağırdı. Fatmanın derhal kurşuna dizilmesini emretti. Fatma kurşuna dizilmek üzere bir manganın karşısına dikildi ve gözlerini bağlamak

PSİKOLOJİ:

Yaş Saklamağa Dair

Yazan : M. NACI ECER

(Geçen Sayıdan)

Yaşına göre oldukça önemli başarılar kazandığına inananlarda dahi yaşı küçük göstermek temayülü olabilir. Zira insan doymıyan ve kanmıyan bir mahlûktur. Bunların kendilerini küçük yaşta göstermeleri etraflarındakileri iki kat imrendirmek, üstünlüklerini onlara iki kat tattırmak için başvurulmuş bir tedbirdir. Ve bu tedbire, bütün yalanlarda olduğu gibi, ya gayri meşurda uzunuzadıya evrilip çevrildikten sonra en elverişli yerin ve zamanın geldiği bir anda sessizce ve şüphesiz daha zekice ve muvaffakiyetlice başvurulur, yahud da uluorta bile bile, her yerde her zaman isterik kadınların çoğunda ol-

vazifesi de bana verildi. Gözlerini bağlamak için Fatmanın yanına gittiğim zaman o yine [haydi bire ulan!] diye beni iterek dimdik durdu ve atılan kurşunlarla yere serildi. »

Mehmet Alinin lâalettayin bir şeyden bahseder gibi sogukkanlılıkla anlattığı bu Türk amazonunun kahramanlığı, Fransızlardan gördüğüm binbir acıyı bana unutturmuş oldu.

Fransız Jeneraline ömründe hiç kimseden görmediği, göremiyeceği hakareti yapan Fatmacığın ırzı, memleketi ve milleti kurtulalı yıllar oldu.

Biz bu kurtuluş gününün yıl dönümlerinde yalnız Mıgır dağlarının değil bütün Anadolunun bilinmiyen Fatmalarını, Samimlerini, Molla Kerimlerini, Mustafa efendilerini ve Hacı Dibolarını en derin saygılarla anarız.

duğu gibi etrafındakileri kendilerine güldürecek tarzda yersizce ve aptalca müracaat edilir.

Cinsi psikoloji incelemeleri hayatın muhtelif çağlarında yaş saklama ihtiyacının nasıl bir kurb çizdiğini anlatmakta bize ipucları verebilir. Ferdi hayat çağlarından çocuklukta cinsî varlık büsbütün yok değilse de henüz belirsiz ve yeri, yönü iyice açıklanmamış bir haldedir. Mürahıklık bu hayata girişin başlangıcıdır. Olgunluk bu hayatın en gelişmiş ve azgın çağıdır. İhtiyarlıksa bu hayatın sönüp solmasıdır. Cinsî hayatın normal bir ömürde böyle bir mahrek çizdiği kabul edilirse ve yukarıda işaret ettiğim psikolojik ana temayüller yani ferdin cinsî hayat çağlarından herhangi birinin içinde bulunduğuna göre değişeceği tabii olunca yaş saklamanın da çocukluk, mürahıklık, olgunluk ve ihtiyarlıkta başka başka belirmesinin kabulünde tereddüd edilmemesi lâzımgelir. On iki yaşına kadar süren çocukluğun genel olarak üstünlük isteğiyle aldığı pozlar ve takibettiği dolambaç yollar okadar çok ve okadar çocukçadır ki, bunlar olgun ve geçkin yaştakileri mizac ve seviyelerine göre güldürür, sinirlendirir, gençlik hesabına ağlatır, acındırır veya aksine sevindirir. Çocukluğun herşeyde olduğu gibi yaş işinde de azlıkla değil çoklukla öğünmek isteyen psikolojik bir durumu olsa gerekir. Bir çok şartlara ve durumlara göre çocuklukta değişen bu hal mürahıklıkta, olgunluk çağına daha çabık kavuşulmuş olduğunu göstermek ve buna başkalarını da inandırmak için başvurulmuş tedbirlerle doludur. Kendini korkmaz, iyilik yapabilir, atılır, döğüşür, ana baba yardım ve baskısına boyunymekten kurtulmuş bir çağda göstermek temayülü mürahiki, yaşını küçültmekle değil büyütmekle maksada erişeceğine inandırır. Bu inan onu bu yolda bir sürü gösterişler yapmağa zorlar. Bu bakımdan çocuğun ve mürahikin yaşını büyük göstermeğe doğru bir temayülü vardır denilebilir.

Mürahıklık bitip olgunluğa ayak basılmasidedir ki, yaşça küçük görünmek ihtiyacı ferdin içini kuvvetle tırmalamağa başlar. Çünkü: delikanlılıkta, biran önce kavuşulması istenilen olgunluk çağına nihayet, hattâ biraz da haberi olmaksızın, gelinmiş, birçok karanlık noktalar aydınlanmış, meslek belli olmuş, evlenilmiş, iyi kötü ev bark kurulmuş, gençlikte esen fırtınaların arkası kesilmiş, normal, gürültüsüz, ilişiksiz, hattâ nolasaksa, biraz da korkak ve silik bir hayat başlamıştır. Lâkin bu yaşayı-

şa boyunymek kolay mıdır? Gençlik ümidlerinin hepsinin değil pek azının gerçekleşebildiği, gerçekleşenlerinin de pek soluk ve silik görüldüğü bu akibeti niçin birdenbire kabul edivermelidir? Hayır henüz bu çağa gelinmiş olduğunu kabul etmemek veya bunu herkese sezdirmemek lâzımdır. Bunun içinse bu zorağa katlanmağa hiç olmazsa daha bir iki yıllık bir zaman olduğunu ileri sürmek icabeder. Öteyandan bu sönük ve dalgasız yaşayış böyle sürüp gitse yine iyi.. Fakat biliyor ki izini kovalıyan ihtiyarlıktır. Bir endişe daha başlıyor: Ölüm korkusu.. Artık işi kendi açıklamasa bile saç, baş, dişi, belinin bükülmesi bütün bunlar geçkinliğini haykırp duruyorlar. Ohalde bir teselli desteği bulmak lâzım. Bir destek ki, üstünlük iddialarını üzerinde taşıyacak kadar sağlam olsun. İhtiyar adam üstünlük kuvvetini biraz da yaşının çokluğundan almağa çalışacaktır. Hele bu ihtiyar "Bien portant," bir halde ise etrafı imrendirmek için dosdoğru görünmekten, yılıyla, ayı ve günü ile yaşını belli etmekten âdetâ bir haz duyacaktır. (Yaşıma rağmen ben böyle genç ve dincim.) demek ister gibi..

Vaktinden önce çökmüş, yıpranmış bir kimse de bu işte açık olabilir. Zenginlik, fakirlik, sosyal durum, gençlere veya ihtiyarlara paye veren rejim de bu meselede müessirdirler. Bir başkasını hiç zarara sokmayan, yalnız üstün görünmek ihtiyacından doğan bu küçük gurur tezahürünün sahibini baskısız ve kontrolsüz bırakmak nezaketinde bulunan muaşeret kaideleri de bu tarzdaki egoist temayüllere serbest bir inkişaf vermektedir. Kadın ve erkekte hangisinin bu işe daha çok ehemmiyet verdikleri birçok hikâye ve karikatürlerle belirtilmiştir. Filhakika kadın psikolojisinde yaş meselesi başlıbaşına etüde değer bir mevzudur.

"Lehçetülhakaik, sahibi (Âlî) kitabında yaşı şöyle tarif ediyor: (Kadınların yegâne ketmine muvaffak oldukları sır). Bu psikolojik hâdisenin kadın ruhunda daha çok başvurulmuş bir benlik müdafaa reaksiyonu olduğu muhakkaktır.

DURSUN

Giden döner mi geti?

Ruhum geçen günleti

Hastetle anadutsun.

Umit uçan an gibi..

Sönmemiş volkan gibi

İçetim yanadutsun.

Yotaldum: detleşmeden

Bu, su vermez çeşmeden

Yüteğim kanadutsun.

Bit fanus muhayyelem,

İçinde neşe, elem

Vatsın yan yana dutsun.

Şüphyle dolu kafam,

Sanki dağ yolu kafam..

Aklım tizmanadutsun.

Het gün yazını anış...

Bu beyhude tizmanış,

Lezzeti bana dutsun.

Biz hayata outgunuz,

Dostlatım het sotgunuz

Oldüğüm âna dutsun...

Ziya İlhan

Adabı muaşerette Enternasyonalleşme

Yazan : NIHAD TANGÜNER

Medenî bir insan gibi yaşamağı bilmek oldukça güç bir iştir. "Geçinmek, yaşamak demek değildir., şek-
lindeki Fransız sözü yerinde bir manâdadır. İcti-
maî terbiyeye vâkıf olmıyan bir millet, nasıl medenî milletler
arasında yarım insan telâkki edilirse, böyle bir ferd de kom-
şuları ve muhiti içinde aynı ölçüde görülür.

Nasıl şark ile garb arasındaki muaşeret, âdat, maişet
başka ise, her milletin de böyle olmakla beraber, aynı milletin
bölgeleri muaşeretinde bile değişiklikler, asıl millî muaşeretin
umumi bünyesini değiştirecek şekilde değildir.

Fakat bugün, milletlerin Enternasyonalleşme yolundaki
hareketlerine dikkat edilirse, yalnız millî muaşereti tahrif et-
memek şartile müteakıl ferdî münasebetlerde enternasyonal
muaşerete uymak lâzımdır.

İctimaî hayatın hemen bütün tabakalarında en evvel
göze çarpan şey nasılkı kisveye ve bu medenî kisveyi nasıl be-
nimsemişsek, ferdî münasebetlerde de garp metodunu kullan-
mak lâzımdır. Çünkü, kıyafetler gibi, hareketlerin de bir insa-
nın mezâyası üzerinde büyük rolü vardır.

Yemekte, giyinişte, konuşuşta enternasyonal adâba uy-
mamak yalnız cemiyet içinde o ferdin kıymetini düşürür, ve
bu, cemiyet için muzir değil, ancak nahoştur; Fakat ferdî mü-
nasebet ve vazifelerin suiistimali böyle zararsız değildir.

Bizde gerek bayanlar arasında ve anfamily ziyaretlerde zerre kadar, programlı, muayyen hareket yoktur.

Bizim ziyaretlerimizin saati belli değildir. Öğle üzeri terziden veya berberden dönen bir bayan, yolunun üzerindeki bir kadın dostuna uğramakta hiç bir beis görmez; ve bu gibi ziyaretlerde çok defa, ev müsait değilse ve mevsim yaz ise ev sahiplerinin koridorda yemek faslına rastlanır ve bittabi, kapının zili harekete geçer geçmez sofraya dağılır ve daha kapı açılmadan aile efradı telâşla kıyafet düzeltmeğe çalışır. Çünkü misafirin şahsiyeti henüz meçhuldur. Bu vaziyette iken kapının zili ikinci, üçüncü ve hattâ dördüncü ve beşinci defa çalınır!

Henüz tatbikine — mahdut âilelerin — yeni yeni başladığımız ziyaret saatlerinin gündüz kısmı bizde alelekser 14 ile 17 arasındır. Bittabi Avrupada 15-18 veya 17-19 dur.

Gerek gündüz ve gerekse gece ziyaretlerinde yalnız saat meselesini göz önünde bulundurmak kâfi değildir. Misafirin, o dostile ne kadar samimî olursa olsun, asgarî beş saat evvelinden geleceğini bildirmesi lâzımdır.

Cemiyet içinde muacciz olmamak için bunlar, ilk plânda ferdin göz önünde tutacağı keyfiyetlerdir.

Yine bununla da kalınmıyarak — yemeklerin cinsi hariç — bütün örf ve âdatta, bütün adabı muâşeretle enternasyonalleşmek lâzımdır. Çünkü bu bir sınıf, bir millet için değil, bütün cemiyet için mütekabil ve mütevazın menfaatların yoludur.

Nihad Tangüner

GÖRÜŞLER. Adananın değerli avukatlarından halk babası Abdürrahman Âliyi kaybedişimiz münasebetiyle merhumun biraderi Hlakevi başkanı İsmail Safa Özlerin ve aile halkının yerinde teessürlerine derinden derine iştirak eder.

GÖNÜL

Derin bir sızı duydu ruhumun ezelinden,
Halâ geçmedi gönül taptığı güzelinden.
Rengim kışa bürünmüş, bilmem ki.. bu ah neden?..
Her gün bir dem "çekerim" geçmişin gazelinden.

Sönseydin nolur gönül!. yaktı beni gam, elem..
Ruhum öyle coşkun ki.. Keremden daha Kerem.

Onun elinde sazı, benim ağzımda ıslık;
Mevsim geldi, geçiyor.. iklimler daha ılık.
Halka çevirdi gözüm serabın dehlizinde;
Can vereydim ey Kerem, sen gibi yar dizinde

Sönseydin nolur gönül!. yaktı beni gam, elem..
Ruhum öyle coşkun ki.. Keremden daha Kerem.

Mehmet Göker

UYU..

— Meteye Ninni —

Kapa tam üç yıl evvel açılan gözlerini,
Uyu ey sevgilimden fazla sevdiğim çocuk..
Bir melek gökte, sana terk ediyor yerini;
Uyu ey sevgilimden fazla sevdiğim çocuk...

Neş'em bana ıstırap, kahrkahr feryat oldu.
Çırpınırken, bir rüzgâr kanatlarımı yoldu..
Deniz gibi hislerim dalgalandı, mahvoldu,
Uyu ey sevgilimden fazla sevdiğim çocuk...

Kalbimin sesleriyle ben mağlup oldum fakat,
İnsafsız pençesine seni almasın hayat..
Yeter yaramaz yavru.. kapa gözlerini, yat,
Uyu ey sevgilimden fazla sevdiğim çocuk...

13 Şubat 1937

Mehmet Deniz

Şehit Babasına

Çanakkalenin kan kokan barut dumanları arasında zafer aşkıyla kaynaşanlar içinden sen niye eksildin, Baba.

Düşmanın serseri kurşunları senin çelik göğsünü nasıl delebildi.

Ölümün ince bir tül den ibaret olan perdesi, Seni hayat-tan ayıracak kadar metin miydi ?

Haber geldi ölmüşsün, nasıl sabretmeli bilmiyorum. Baba baba, beni niye yalnız bıraktın?

Askerler harpten dönüyor, gözlerim gayri ihtiyarî seni arıyor. Biliyorum yoksun, fakat küçüğüm, seni istiyorum. Kalbim beyhude yere seni aramakla yıpranıyor, Baba !..

Adana Erkek Lisesi
FURUZAN DAVRAN

Seslere...

Uzun yolculuktan dönünce
Seslerden ses bekliyeceğiz;
Seslere ses ekliyeceğiz.

Dünden bugüne bakarken,
Gözümüzden hastet akarken
Seslere ses ekliyeceğiz.

Gönlümüze biz gül takarken,
Gözümüzden hastet akarken
Seslere ses ekliyeceğiz;
Seslerden ses bekliyeceğiz.

Abdullah Selcuk

KUÇUK HİKÂYE:

ŞEMSIYE

*Boşnaklar, şimal yolu ile Orta Asya-
dan Tuna boylarına gelerek yerleşen öz Türk
kabilelerdir. Dost Yugoslavyanın Bosna
eyaletinde büyük bir kitle halinde bulunan
ve bugün Slav lisanı tekellümü eden kar-
deşlerimizin genç muharrirlerinden Hamza
Humo'nun bir hikâyesini okuyucularımıza
sunuyoruz.*

Yazan : HAMZA HUMO

Çeviren : NÂZİM ALTINKAYA

O yaz, hâlâ güneşli bir tebessüm gibi hatıramda yaşar. Bu hatıra bir kumaşın içine örülmüş renkli bir desen gibi hayatıma nakşedilmiştir.

Size de anlatayım: Çam ve meşelerle bezenmiş ulu bir dağ eteğinde bir cenup köyü..... köyün altında tarla ve bağlarla çizilmiş, etrafında komşu ve akrabalarımızın köşkleri sıralanmış ve berrak bir nehircikle parçalanmış düz, yeşil ve munis bir ova.....

O yaz, Şemsiye, teyzemle beraber bize müsafir geldiği zamam incirlerin kurutulmasına henüz başlanılmıştı. yağmurlu geçen günler incirlere o kadar yaramıştı ki; bir türlü toplamanın önünü alamayorduk. Bağlardaki kızlar bir teviye incir toplıyordu. Bekçi Kâmil de boyuna söğüt dallarını kesip sepet yapıyor ve bunları avluya sıralamakla vakit geçiriyordu. Buna rağmen yine sepet yetişmiyordu. Bu sepetler geniş avlumuzun dört köşesini doldurmuş, güneşte kehribar gibi parlıyordu.

Bu güneşli yaz günleri, uzun kış gecelerine neşe hazırlıyordu. Güneşte kurumakta olan incirler, kışın toplantılarda misafirlerin önüne kırılmış cevizle birlikte çıkarılır, neşeli neşeli yenir.

Bu güneşli günler bana da neşe ve sevinç getirmiş, henüz on yedi yaşına basmış olan Şemsiyeyi tanıtmıştı. Diyebilirim ki o günler hayatımın en mesut günleridir.

Raylavina tepelerinden inen Şuşka deresi, sularla öpüşen söğüt dallarının gölgesini kaydırıp ta uzaklara götürüyordu. Suyun etrafında sıralanan asmalar; içinde saklanılabilecek bir derecede sık ve koru halinde idi. Orada sadece bahçemizin altındaki değirmenin şırlıtısı işitilebilirdi.

Köşkte Şemsiyeye her bakışında şeftali gibi kızarır, önüne bakardı. Çalışırken yaklaştığımda sanki gözlerimin, üstünde durduğunu hisseder gibi başını hiç kaldırmaz, mütemadiyen incirleri sepete yerleştirirdi.

Birgün annem sordu :

— Neden burada kadınların arasında oturuyor, işine gitmiyorsun ?

— Ne yapayım, işim yok ki...

— Öyleyse selâmlığa git, erkeklerle otur.

Teyzem öteden seslendi:

— Sakın aramızda incirden daha tatlı birisi bulunmasın.

dedi ve bütün kadınlarla beraber Şemsiyenin yüzüne baktı. O hiçbirine bakmadan acele sepetin yanından kalktı, eve kaçtı.

Yarındası bütün gün Şemsiyeye yalnız rastlamak fırsatını gözetlemiştim. Onun, komşu köşkteki arkadaşlarına misafir gittiğini öğrenmiş, sokaktan yalnız geçer ümidile bir kayanın arkasına gizlenmişim. Sabırsızlanıyor, kayanın arkasında bir türlü duramıyordum. Bekledim, bekledim kimse görünmeyince eve döndüm. Birde ne göreyim: Şemsiye sepetlerden birinin başına oturmuş, incir yerleştiriyor ve her kes göz ucu ile bana bakarak gülümsüyordu. Teyzem alay edencesine sordu:

— Neredeydin arslanım ?

— Selâmlıktaydım.

— Çakşırlarını kirli gördüm de kayanın arkasında bir yere oturmuş sandım.

Etraftan gülüşmeler çoğaldı. Hiddetimden ifrit kesilerek bahçeyi terkettim. Meğer şemsiye beni,

kayanın arkasında beklerken görmüş, bahçelerin içinden geçerek eve dönmüş.

Artık ona tenhada rastlıyarak intikam almağı tasarlamıştım. Nihayet kararımı vermiştim, utancından düşüp bayılsa bile yine onu tutup öpecektim. (Artık bekleme yok) diye kendi kendime konuşuyordum.

Fakat kararımı ve taktiğimi değiştirdim. Gûya o beni hiç alâkadar etmiyormuş gibi soğuk davranmağa, hattâ kendisine rastgelmemeğe çalışıyordum. Geceleri geç vakitlere kadar yukarı avlunun küçük bağında, asma dallarının ay ışığında sallanışını seyrediyordum. Bir gün teyzem

— Neden kıza selâm vermiyorsun? Çok vahşisin.

dedi. Gûya küskün bir tavırla cevap verdim:

—Neye selâm vereyim. Benden kaçıyor!

Aradan kaç gün geçti, bilmiyorum. Birgün köşkte kitap okuyordum. Aşağıda, avludan kadın sesleri geliyordu. Ansızın oda kapısından birinin bana baktığını hissettim. Hemen sofaya fırladım. Kimseler yoktu. Fakat biraz sonra elinde bir eliş dantel örgüsü ile Şemsiye sofaya çıktı. Benden biraz ötedeki minder üzerine oturdu. Üzerimde bakışlarının gezindiğini hissediyordum. Fakat gûya kitap okuyor gibi görünüyor, heyecanımı belli etmemeğe uğraşıyordum. Kalbim hızlı hızlı çarpmağa başlamıştı. Nereden çıktığını sormak bahanesile bakışlarımı ona çevirdim. Fakat uzun müddet tahammül edemedim gözlerinde iki damla yaş parıldıyordu. Sanki şefkat ve sevgi dileniyor gibi bakıyor, yüzü utancından kızarmış, yanıyordu. Sevincimden sarhoş olmuş, keskin bir hareketle kitabı bir yana fırlatmıştım.

* * *

— Oğlum, yaptığın ayıp değil mi, neden kıza iliştin? diye annem beni azarlamağa başladı. Taaccüple sordum:

— Ben ona ne yapmışım?

— Teyzen onu öptüğünü söylüyor.

— Sonra ?

— Nasıl sonra oğlum.. bir daha böyle birşey yapma, günahtır...

Sırdaşların Türküsü

Yazan NECATİ ERSOY

Onların bildikleri yalnız bir sır vardı.. Bunu herkesten ve her şeyden sakladılar... İki sırdaş; birbirinin kulağına bildiklerini fısıldıyarak kısa yolda sırlarının ipeğinden kozalarını örmeğe özenirlerdi.. Kozalarını herkesten ve herşeyden sakladılar.

Avârelerin dolaştığı, umitsizlerin gezdiği yerlerde biricik türkülerini ayaklarının kumlar ve taşlar üzerinde çıkardığı armoniye uydururlardı. Ve kimsenin duymasını istemezlerdi.

Biricik türkünün ahengini, umid ve umidsizliğin ardına

— Peki anneciğim!

Fakat annemin bütün tenbihlerine rağmen Şemsiye ile sık sık buluşuyorduk. Gündüzleri sokakların tahta darabalarının arkasında, geceleri yukarıki avlunun küçük bağında herkes derin uykuya daldıktan sonra asmaların yeşil dalları arasında onu bekliyordum. O da gizlice geliyordu.

Şemsiye ince parmaklarile saçlarını okşarken beni gaş-yediyordu. Ayın ışığı sık yaprakların arasından bizi gözetliyor; gecenin serin rüzgârı büyüğü bir şarkı söyler gibi esiyordu.... Ah, o unutulmaz geceler.....

* *

Bugün bizim köşkümüz, yosunla örtülmüş gibi, avlusunda artık şen kahkahalar işitilmiyor; Şemsiye ölmüş.....

Bahçelerde kumrular onu yadederek gibi hazin hazin ötüyor. Ne yapalım gençlik ve aşk kısa birer rüyadan ibaret.....

takılan üçüncü bir avâreniu sazından dördüncü bir avâre daha dinledi...

Onlar dört sırdaştılar.. Türküleri; yeşil yamaçların ince dallarından süzülen rüzgârların sesi, pınarların ninnisiydi.. Yeşil yamaçları süsliyen dalların süzdüğü seslerden, pınarların ninnisinden en az anlıyan dördüncü avârenin; yılların altında kalmış başka sırları da belirdi.. Günler ona bir sır daha söyledi.

Dört sırdaşın türküsünü geceleri yollar ve yıldızlar dinledi. Fakat onlar ayı kışkandılar.

Onlar kendi türkülerinin sonucunda hep bir ağızdan biricik sırrın peşinde saatları çiğnediler.. Fakat onlar ay ışığından sakındılar..

* *

İki sır saklıydı... Saklanan başka sırları boraların şiddeti çözdü.. İki sırdan biri çorak topraklara gömüldü... Ve yalnız solgun rengi kaldı.. Üçüncü bir sır keleklerin kanadile tozlandı ve umitsizlikle örtüldü.

Saklanan sırrı yalnız dört arkadaş bildiler.. Günler hep sırları dinledi ve sırlarla doldu..

Günlerden taşan sırlar, saatlere ve dakikalara döküle döküle tükendi.. Biricik sır taşı, köpüklendi ve deryalar kadar derinleşti..

Sırların deryasında bir çift göz saklıydı.. Gözler sırrı, sır gözleri istedi ve üzüntü çöktü..

Dört sırdaş konuşuyordu...

Gözlerin ve biricik sırrın sahibi; sırlar ve gözler bana lâıyk mıdır? dedi, Ötekiler; türkünüz gece kuşlarile turnaların sesi, içkiniz ay ve yıldızların rengi olsun dediler.. Azsındı ve gülümsedi...

— Ömrünüz yeşil dağ yamaçlarının vadilerini gölgelendiren çınarlar kadar sakin ve tasasız geçsin. dediler.. İçini çekti ve teşekkür etti...

NECATİ ERSOY

Ankara, 5 / 12 / 1937

Adana Şairleri

— 2 —

(Arkadaşımız Taha Torosun kısaltarak bundan evvelki sayımıza koyduğumuz konferansının artan kısmını bu sayımızda bulunduyoruz.

Sırası gelmişken Âli hakkında yaptığımız küçük birmünakaşayı da anlatayım: Geçen sene Sadettin Nüzhet Ergun tarafından çıkarılmağa başlanan (Türk Şairleri) nde Âli yine Edirneli olarak gösterilmişti.

Bunun üzerine genç alimimize Türk Sözünde açık bir mektup yazarak yukarıdaki mehzazden de bahsetmiştik.

Bu mehaze ilâve olarak Rıza tezkeresinin Ali Emiri kütüphanesinde 764 sayılı yazıma nushasile İsmail Asımın "Züb-detüşşuara," sını da zikretmiştik. Bu yazıma 2 Haziran 936 da cevap veren Sadettin Ergun Âli hakkında katî bir hüküm vermemiş olduğunu bildirmiştir.

* * *

Âli aynı zamanda tarihçidir, Ondan fazla eseri olup hiç biri basılmamıştır.

Üniversite kütüphanesinde kendi yazısile tertip eylediği divanı tarafımdan tetkik edilmiştir. Âlinin bir de Halis Efendi kısmında 38 yapraklı bir divanı vardır ki 1100 beyit, 37 kaside 6 rubaî, 72 Türkçe gazeli ve 12 Farsî gazeli ihtiva etmektedir.

Yine üniversite kütüphanesinde 2949 numaralı yazma eserde Âlinin 40 gazeli vardır

Adanalı Abdurrahim de müderrislik, kadılık yapmış ve nihayet Şeyhulislâmlığa kadar yükselmiştir. Uzun müddet menfa-

— 26 —

larda dolaşan Abddrrahim Deli İbrahim zamanında ve Dördüncü Sultan Mehmet devrinde Şeyhulislâmlık yapmıştı. Belgrada sürölüp ora kadılığını yaparken öldü. Yegâne eseri (Enmuzecül-ulum) a cevabıdır.

228 Yıl evvel Adanada yazılmış bir cönk ianesile bir kaç Adanalı şaire daha vakıf bulunuyoruz. Mustafa oğlu Şeyh Hasanın bütün hakkındaki şiirlerle Abdullâtif adındaki dilcinin luğatlarına bu eserde tesadüf ediyoruz.

Aynı asırda yaşıyan Abdurrahman da şair olmaktan ziyade hayvanat âlimidir. (Hayatülhayvan) adlı eserinde hayvanların tasnifi ve âdetleri uzun uzadıya zikredilmektedir.

Türk edebiyatının tarihçi babası olan Süruri eşi bulunmayan Ebcedci bir şairdir. Bir şair için hiç de kolay olmıyan bu hüner Adanalı Sürurinin kaleminde arzusuna ram olan bir oyuncak gibidir.

Sürurinin asıl ismi Osmandır. Bazı tezkerelere Mustafa diye geçmiş olması hatalıdır. (Tezkerei Fatin) böyle bir hataya düşmüştür. Adanalı Gani zadelerden Hafız Musanın oğlu olan Sürurinin tarihleri divan edebiyatının yegâne iftihar edeceği eski sanat oyunlarıyla doludur.

Bir buçuk asır evvel Adanada yaşıyan dört kudretli şair vardır ki bunlar kendilerine mahsus bir edebî grup tesis eylemişlerdi.

Emin, Şevki, Kısbi ve Haverdan ibaret olan bu şairlerin çok ahenkli ve hisli şiirleri vardır.

Bunlardan Şevkinin mezarı "Bürücek," yaylasile "Bozantı," arasındaki yol üzerindedir. Kitabesinde

Yolcu! senden istediğim bir Fatihadır
Bugün bana ise yarın sanadır

beyti vardır.

Musa Balî zade (Ömer Lûtfi) 1815 de doğmuş ve son zamanlara kadar yaşamıştır. Yine bir asır evvel Adanada Hamdi adında iki şair görüyoruz.

Yine bu arada Adananın şen ve şuh bir şairi olan "Husrev,"

— 27 —

İstanbulda bir çok vezirlerin hususî kâtipliğini yapmış ve sıla hasretine dayanamıyarak Adanaya dönmüştür. Arkadaşı Ahmet Nedim de kudretli bir şair olup aynı zamanda yaman bir hceccavdı. Adana mütesellimi Hacı Ali Beyin kâtibi iken hazine başkâtibi Yusufu hicveylemesiyle idam edilmiştir.

Yin? bu. asırda yaşıyan Nalbant zade Fehimin oğlu Nazif Hatip ve Selman Baba ile Etili şairlerden Ali Nasibi Babanın da güzel ve manalı şiirleri vardır. Bunlar arasında "Ali Baba,, üm-mi bir şair olmakla beraber divan edebiyatının bütün hünerlerini mısralarında gösterebilmiştir. "Lep değmez,, ve Ebcetli tarihleri meşhurdur.

Tanzimat sıralarında yetişen, Ragıb, Rifat, Nuri, Rüştü ve Rasih te din âlimi birer şairdiler. Mezar taşlarına, han kapılarında yazdıkları manzum kitabeler hâlâ onları yaşatmaktadır.

1221 Hicrî yılında doğan Abdunnafi İffet de Ramazan oğullarındandır. Babası ve dedesi Adana müftülüğünü yapmışlardır.

Abdunnafi İffet uzun müddet mal müdürlüklerinde' defterdarlıklarda ve mutasarrıflıklarda bulunmuş, müteaddit defaler azledilmiş ve tekrar vazifeye getirilmiş dürüst bir zattı. Musul valiliği yapmış, bilâhare intihabı memurin komisyonu riyasetine getirilmişti. Matbu eserleri şunlardır:

Tercümei Mutavvel, Mizanülburhan, Tühfetülfikir, Divançei şiir, Nafiûlasar vesaire :

1878 Ziya Paşanın valiliğinde Adana şairleri

O zaman Adanada dört genç şair vardı. Yegenaga zade Hakkı, Hacı Nuri, Hacı Talip zade Mustafa ve Adanalı Ziya, Ziya paşa devrinin şöhret sahipleri idi.

Yegenaga zade Hakkı, halen Adana mebusu Ali Münifin babasıdır. Ziya Paşanın muarızı iken tevkif edilip İstanbula sevkolunmuştu.

Uzun müddet Kozanda aşar memurluğu yaptı. Bilâhare mektupçu oldu ve en sonra da Niğde mutasarrıflığına tayin edildi ise de gitmedi. 1912 de tedavi edildiği İran hastanesinde öldü. Çok Zeki, nüktedan bir şairdi. Adana şair Hakkı ile ve bir az ileride bahsedeceğimiz "Ziya,, ile daima öğünse yeridir.

Adanalı Ziya ise Ziya Paşanın Adana Valiliğine gelmesiyle hayat bulan bir cevherdir.

Ziya Paşaya yazdığı hicviye ile kudretini tanıtan bu şair onun himmetile İstanbula gönderildi. Bir müddet tahsilden sonra

evkafa intisap eyledi. Ondan sonra istipdadla mücadeleye girişen keskin zekâsını ve kudretli kalemını herkese tanıttı. Bütün ömrü hürriyet ve vatan uğrunda menfalarla çürümekle geçti.

Nihayet Afyona yerleşti. 37 sene bu memleketin misafiri oldu. Ve 932 de öldü. Temiz vicdanlı, yüksek ruhlu, keskin zekâlı bir şairdi. 80 sene Adananın seyyar bir zekâsı gibi memleket memleket dolaştı.

Şiirleriyle hayatını bir kitap haline getirdiğimiz bu büyük şair Adananın edebiyatını temsil edecek kadar mürtefidir.

45 Sene evvel ölen Hasibe, Âşık Nihali de anılmağa lâyıktır.

En yaşlı şairlerimizden Talât da bu yurdun ender yetişti-rebileceği şairlerdendir.

Oğlu Celâl Sahir az ve uz yazan sevdiğimiz bir şairdir. Talâtın kardeşi Neşet, yeğeni Hurrem de şairdir.

Kâfzade İzzetin ebcedle Süruriye yaklaşan kudretini huzurunuzda kendisinin okuyacağı şiirler isbat edecektir.

Hoca Hayret ve Menemenli Tahir de bu diyarın mahsulü birer kıymettirler. Kendilerinden ne kadar bahsetsek azdır. Genç yaşında kaybettiğimiz Yahya Nüzhet de kalbimizde hâlâ sızısı dinmeyen bir yesle anarız.

Tabak zade Ali, Selâmi ve Necati de son devrin kafamızda bıraktığı şairler meyanındadır.

Genç şairlerimizden Mahmut Muzaffer, kardeşi Hamdi Gökalp, Celâleddin Sait, Tevfik, Zeman Şairi, Rıza Polat ve daha bir çok genç şairleri anlatmağa vaktimiz müsait değildir. Esasen bütün Adanalı şairleri böyle dar bir zamanda anlatmak mümkün değildir. Mümkün olan kısalıkla bu geceyi şairlerimize ayırmış oluyoruz.

Buraya kadar anlattığımız şairler şiirin son telâkkisine göre birer şaheser yaratamamışlardır.

Kollektif bir edebiyat bünyesinin istiklâl savaşının kara günlerini yaşıyan bu diyarda vücut bulması ve cemiyet için yazılacak inkilâp idealinin, yurd ülküsünün şiirleşmesi lâzımdır.

Bu ülke bir bereket ülkesi, şair gözünün, hududsuzluğuna doyamıyacağı bir ilham köşesidir. Geçirdiği son mücadele ve kahramanlık hatıralarının destanlaşması lâzımdır.

Biz bu inkilâp neslinin lâv ruhlu ateşin kaleminden, Cennet diyarın destanını bekliyoruz.

Yeni Yıla Mısralar

1938 bana kalabalık bir mektepte, bir mektep çocuğu
nun numarası gibi geliyor.

§

1938 sayısı bir adamın yaşı olabilmeliydi.

§

Talih etrafımızda dolaşüyor ve bizi arıyor.. Biz onun önüne
başkalarını itiyoruz.

Talihin minnetini başkaları taşısin.

§

Yeni yıla zamanın demir zincirinde bir bakır halka ola-
bildiğimizden memnun, fakat bir altın halka olmadığımızdan
mahcup çıktık.

§

1937 nin muhakemesini teklif ediyorum: celse kapalı ol-
sun.

§

Bizi aylar güneşe, güneşler aya ve ey güzel çocuk, aylar
sana emanet etti. Bakalım sen, kime emanet edeceksin!

§

Talih elini uzatıyor. Biz sıkmak istedik.. o, öptürmek ni-
yetinde.

O halde tali elini yıkasın da gelsin.

§

Ablaların düğünü oldu, kardeşlerinki kaldı. 1938 yılı kar-
deşler için bir şeyler düşünüyor. Hepsinden ayrı ayrı müjdem
isterim.

§

1938 sayısı bir adamın yaşı olabilmeliydi.

§

Yeni yılın kapısını açtık. Kapının beri tarafında eğilerek
başkalarına yol verdik ve teşrifatta sıramızı bekledik.

Sıramız yılın 366 ıncı günü ya gelir, ya gelmez.. Ve, 1938
yılının 366 ıncı günü ya vardır, ya yok.

ASYA

Halkevinde Bir Ay

Namık Kemal gecesi : 2 Önkânun

Kız lisesinden bir grupun İstiklâl marşı geceyi açtı. Ha-
di Okan şairin hürriyet destanı olan hayatını yaşattı, eserle-
rinin takdim ve tahlilini yaptı. Raşid Binöz gür okuyuşıyla hür-
riyet kasidesini canlandırdı. Ayrıca Vatan yahut Silistireden ve
başka eserlerinden parçalar okundu. Ev orkestrası güzel şeyler
çaldı. Sıtkı Avcı ve Vasfiye Avcı halk havalarile salonu çın-
lattılar. Kemalın kemençesi monologu geceye başka bir güzellik
verdi.

Bisiklet ve kır Koşusu : 12 ve 19

Halkevi — Kurttepe gidiş geliş bisiklet koşusunda İd-
manyurdundan Salâhattin 43 dakika ile birinci geldi ve bir
madalya aldı. Torossipordan Ali 48 dakika ile ikinciliği aldı.

Dört kişinin iştirak ettiği kır koşusunda İdman Yurdu-
dan Ökkeş 19 dakika ile birinci geldi. Kendisine bir madalya
verilecektir. İkinci Torostan Seyfidir. Mesafe 5 kilometreydi.

Genel Toplantı : 15

Sosyal yardım kolu, bir genel toplantı yaparak yıllık
çalışmalar ve yapılacak işler üzerinde görüşmüştür.

Himmetin Oğlu (Temsil) 16, 17, 23, 24

Büyük bir ibret dersi olan Himmetin Oğlu, dört gece
temsil edildi. Büyük alâka ile karşılandı. Rejisör Coşkunun,
sahne nazımı Hamdi Paramyoğun, ressam Necmi Şenelin çalış-
maları, Ahmet Yurtsal, Hasan, Ali Şen, Atiye, Sabahat, Zeki
Üner, Ali Sayar, Niyazi Günyaşar, Sadık ve Hikmetin ve yi-
ne Hamdi Paramyokla Necmi Şenelin rolleri çok takdir edil-
di.

Gezi : 19

Mihmandar köyüne İsmail Burdurun idare ve iştirakile bir gezi yapıldı, doktor Ekrem Baltacı ve dişi İsmail Hakkı Somay 67 hastaya ve dişi hastasına baktılar. Ekrem Baltacı sağlık öğütleri verdi. Vasıf Canbay devlet demir yolları hakkında irşatkâr izahatta bulundu.

Tarihî Konferans . 27

Öğretman Hüsnü haçlılara karşı koyan büyük Türk kumandanları mevzuu üzerinde değerli bir konferans verdi ve islâm medeniyetini ve yurdunu müdafaada Türklerin müslüman âlemince şükranla anılması lâzımgelen büyük rolünden ehemmiyetle bahsetti. Ve Kılınc Arslan, Selâhaddini Eyyubî, Melik Mes'ut, Melik Eşref ve Kılâvın gibi büyük isimler değerli izahatının mihreri oldu.

Hadi Okanın Güneş bakışlı adam şiirini kudretli inşadından dinledik. Orkestranın arsi ulusal muzigile, İzzet Gerçeker ve Sıtkı Avcı gruplarının söyledikleri ve çaldıkları halk havaları bu ilim gecesini aynı zamanda müzik gecesi haline getirdi.

Kurslar :

Namık Kemal mektebindeki 200 talebelik motor kursunda öğretmen Salih derslerine devam etmektedir. Diğer mekteplerdeki A, B dereceli okuma kursları, Fransızca kursları da devam etmektedir.

Yardım ;

İki erkek talebeye elbise ve ayakkabı, bir kız talebeye ayakkabı ve göğüslük yapılmıştır. Önce 43 gün otelde yatması temin edilen bir erkek talebeye yatak alınmış ve yurda yerleşmesine delâlet edilmiştir.

Muhtelif mekteplerdeki muhtaç mekteplilere 604 liralık kitap dağılmıştır. Sanatoryoma gidecek bir hastaya yol parası verilmiştir.

Ev Salonunda ;

Ev salonu 11 akşamı Tahsin Karayelin öğretmenliğinin 35 inci yıl dönümü onuruna verilen suvareye ve 25 akşamı Kızılayın 60 inci yıl dönümünün kutlanmasına sahne olmuştur.

Neşriyatı İdare eden : ARİF NİHAD ASYA
Basım yeri : TÜRKSÖZÜ Basımevi

Şu Dergileri Okuyunuz, Takip Ediniz. Çıktıkları Yerler de Gösterilmiştir.

YENİ TÜRK	İSTANBUL	ALTAN	ELÂZİĞ
MUĞLA	MUĞLA	KAYNAK	BALIKESİR
DERME	MALATYA	Altınyaprak	BAFRA
DIRANAZ	SİNOP	ÜN	İSPARTA
ORTAYAYLA	SİVAS	İNAN	TRABZON
19 MAYIS	SAMSUN	MİLÂS	MİLÂS
GEDİZ	GEDİZ	ÜLKER	BURDUR
AKPINAR	NİĞDE	ANAFARTA	Çanakkale
KURTULUŞ TAŞPINAR	AFYON	HALKEVİ	ESKİŞEHİR
ULUDAĞ	BURSA	Türk Akdeniz	ANTALYA
İNANÇ	DENİZLİ	FİKİRLER	İZMİR
TAŞAN	MERZİFON	İÇEL	MERSİN